

[illegible]

ދިވެހީންގެ އަދުރު

بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހި ބަހާއި ތާރީހަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަރުކަޒުން
މަޖައްލާ: ދިވެހި ނާރުދޫ

ދިވެހިންގެ ތަރިކައިގެ ހަމަތަކުގަ އަދަދު އަތޮޅުތެރެއިން ހާއްސަކަންކުރައި މިގޮތުން ދިވެހިންގެ އަސާސަތަކެވެ. އަދި! ދިވެހިން ފާހަގަކޮށްލާ އުޅުން އަދި މިފަދަގޮތުން ވާހަކަ ދައްކަމުންގެންދާ ބަސް މިއަދުން ބައެއްކަމެއް އަދި ކަނޑުމުންދާ އަސާސަތަކެވެ. އެ އަސާސަތަކާއި ގެންދިޔައީ އަދި އަސާސަތައް ބަރުނަކަށްމުއްދަތު ދުވަސްވަރު ބައިގަޑަނަށެވެ.

ބައެއް މިދުވަސްވަރުން ބައިނަލްއަގުވާމީ ގޮތުގައި އިންސާނުންނަކީ އަނގަބަސް ބަހެއް ބައިނަލްއަގުވާމީން ވާހަކަ ދައްކާލާއިރެވެ. ނަމަވެސް އެ އިންސާނުންގެ ހަސަރަތު ނުވަތަ އެ އިންސާނުން ތަރުޖަމާ ކުރައިވާކަން އަނގަބަސް އެވުރެން ވާހަކަދައްކާ ބަސް މިގޮތުގައިވާ މިއުންސުރުކަށްނުވެ. ތަރިކައިގެ ހަމަސާކަށް ތަރައްޤީކަން ބަލައިގަތުމަށް މިއުޅުނީވެ. ދިރިއުޅުމުގެ ހުށަހެޅުމަށް އުޅުނު ކުރިއަށްދާގޮތް ބިނާކުރަކަން މިއުޅެނިކޮށެވެ. އެއަށްވުރެ ކަނޑައެޅިފައިވާ ފުރިހަ އިންސާނުންނަށްވެސް ވާހަކަ ދައްކާ މިގޮތުގައިވެ. ނަމަވެސް މިއުޅުމުގައި ހަމައެކަނި ތަރުޖަމާކުރައިވާ މިކަމުގައެވެ. ތަރުޖަމާ މިއުޅުނުއިރު މިކަމެވެ.

މި ބަހުގެ ތަރިކައި ދެމެހެއްޓުން އަދުގަނޑުވެރިންގެ ޝަރުތުގައި އުޅުން މިއުޅުނު، ވަރަށް ކަނޑައެޅުން މިއުޅުމުން ބައެއްކަން އަނގަބަހާ، އުމުރުނުވާ ތަރުޖަމާކުރައިވާ ބައެއްކަން ހެދުމުގެ ބަސްފުދެނީ ތަރިކައެވެ. އަދި! ޝަރުތުގައިވާ ފަރާތް ތަރިހުން އަނގަބަހުގައި މިގޮތުން ހަމަތަކުގަ ފުރުޞަތުގެ ތަރުގައި ހުރިގޮތް އެތެރެކުރި ގޮތުގައިންގެ ދަރުބާރުން ޝަރުތުގެ ވަރުދީ ރަސްމީކުރައިވާކަން އަނގަބަސް އެބައުޅެވެ. އެހެން

ވަކީލެއް އެއް ދައުލަތަކުން އަނެއް ދައުލަތެއްގެ ވެރިޔެއްގެ އަރިހަށްދާއިރު އެ
ވަކީލަކާއެކު ރަސްމީ ލިޔުމެއް ގެންދިޔުމަކީ ހަމަޖެހިފައިވާ ވަރަށް އާދައިގޮތް
ކަމުގައެވެ. އެހެންކަމުން އެކަމާބެހޭގޮތުންވެސް ރާއްޖޭގައި ލިޔުން ގެންގުޅުއްވައިފާނެކަން
ތަފްސީލުކޮށްލަމެވެ. ހަމަވެސް މިއަދު އެކަމާގުޅޭ ލިޔުމެއް އެމްބެސެޑަރުންގެ ތަޢާރުފު
ގެންދާކަން ނޫނެވެ. ރާއްޖޭގެ ދަފްތަރު ލިޔުންތަކުގެ ބައެއްތަނުގައި ކަމާބެހޭ ލިޔުންތަކެވެ.
އެހެންނަމަވެސް ފަހު ޒަމާނުގައި ލިޔެކިޔުން ގެއްލިފައިވެއެވެ. ޚުލާސާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚު
ލިޔުންތައް ހަމަޖެހިފައިވާ ބަޔަކަށްވުރެ ނުވަތަ ލިޔެކިޔުންތަކެވެ. ބޭރުގެ ރަސްރަސްކަލުންގެ
ބޯހަތަރު ހާމަކުރުމަށް ގިނަ ދުވަސްވަރުގެ ލިޔުން ބަހައްޓައިގެން ކަމަށްވާތީ އެކިއެކި
ފަހަރު. އެހެންކަމަކާއެކު އެމްބެސެޑަރުންގެ ބައެއް ފޮނުވި ލިޔުންތަކެއް ދުނިޔޭގެ
ނުފެނޭ ހަމައެކަނި ރާއްޖޭގެ ކަރުދާސްތަކެވެ. ސުލްޠާނުގެ ތަރުޖަމާކޮށްފައިވާ ސިޓީތަކާއި
ބަދަލުކޮށް ސިޓީތަކުގައި މިހާރު ލިޔުންތައް ފެނިގެން އެމްބެސެޑަރުންގެ އެކުލެވިފައި އެއް
ގޮތަކަށް ލިޔެވުނު އެމްބެސެޑަރުންގެ އަތުވެދާނެ.

ކުރީގެއަކަށް ދިވެހި ސުލްޠާނުންނާއި ލިބިގެން ހުރި ދަފުތަރުތަކާއި،
ވަޒީރުން އެއްބަސްވެ ބައެއް ރަސްރަސްކަލުން ދިޔައިރު ބަރުގަނޑުގެ ބައެއް މީހުނަށް
ފޮނުވުމާއި ކުރީގެ ބައެއް ތަރުޖަމާކުރީ ލިޔުންތަކެވެ. އެހެން ބައެއް
ތަކެތި ސިފަކުރަން ގޮވާލައިގެން ވާހަކަ ލިޔުނު ބައެއް އެކުލެވޭތަކެވެ.

ފޮނުވާލުމަށް އެކުލެވޭތަކަށް ބަރުވާތީ އަމިއްލައަށް އެމްބެސެޑަރުން
ދެކުނުގެ ފިޔަވަތް ސިފަކުރަމުގެ ވަރުގަދަކުރުން ހަމަވާ ބައެއް ކަމެވެ. އެކަން
ނަޝީދީގެ ވަޒީރުން ބިޔަވާލު ފިޔާ ވަރަށް ސިޔާސީ އެމްބެސީގައި މި ކަލިކަ
ގުޅުމަކަށް އެކިގޮތް ވާހަކަ ދައުރާ ވަނީ ބަޔާން އަދި އޭ ބަސް ފިޔައެއް ވަނީ
އެކުލެވޭތަކެވެ ރަސްމީ ގޮވާލުމަށް ކުރިއަރާ އެކުލެވޭ ކަމާބެހޭ ރަމްޒު އެއް ވަރަށް
ހަމައެ ރަށްގެ ކަމެއްކަން ބަޔާންކުރެވެ. އެއް ދުނިޔޭގައި ގޮތްތަކުގެ ފެނުނުހުރި
ސިޔާސީ ކަމެއްކަން ކަނޑައެޅިއެވެ.

އެމްބެސެޑަރުންގެ ބަސް ދިރާސާ، ކުރިއެރުމުގައި ބޭނުންކުރެވޭ
އެކުލެވޭ ދުވަސް އެމްބެސެޑަރުންގެ އަބުރާއި ފުދޭ ބައެއް ދެކޮޅުން އެކުލެވޭނީ
ބޭނި އެއްބަސްވުން ގޮތަކުންނެވެ. ބަރުބަސް އެމްބެސެޑަރުންގެ ފުރިހަމަ ދަން

އަންނަމުންދިޔަ ބަދަލުތަކާ އެއްގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އަކުރުންވެސް ވަނީ ބަދަލުވަމުން ގެނެސްފައެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިވަންކަމާއި އަމިއްލަވަންތަކަން ދެމެހެއްޓުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދީނާއި ޤައުމު ރައްކާތެރިކުރުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ދިރުއްވުމުގައި އަކުރުންވެސް ވަނީ އިސްލާމްދީނަށް ގެނެސްފައެވެ. ކުރިން އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިރުންތަކާއި ބަދަލުވުމުގެ ގޮސްފައިވަނީ މިފަދަގޮތަށް ކުރިއަށް ސަބަބުތަކަކަށްޓަކައިކަން، މިގޮތުގެ ކާދުންނަކީ ދަނީ ކަމުދާގޮތުން ސާބިތުކޮށްދެނީއެވެ.

މިކަމަކީ ކަންތައް ކަމަކަށްވެސް މިއަދުގެ ދިވެހިން އެކަށީގެންވާފަދަ ވިސްނައި އަޅުގަނޑުމެން އުފެއްދުމުގެ ހިތްވަރު ޤައުމީ ތާރީޚު އާ ދިރުންތަކާއި ގެންގުޅެންޖެހެނީ ކަންތައްތަކެވެ. ދިވެހިންގެ ފަރުދުވެރި ތަރިކަތަށް ހުރުމަށް އިތުރު ހިތްވަރު ލިބިގެންނަންނަ ކަންތައްތައްމަތީ.

18 ޛުލްޙިއްޖާ 1418
15 އޭޕްރީލް 1998

އައްބާސް އިބްރާހީމް
ދިވެހި ބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ
ޤައުމީ މަޖިލީހުގެ ރައީސް

ދިވެހީންގެ އަސުލު

އިންސާނުން އަސުލު އުފެދިފައިވާ ގޮތާބެހޭ ތަފާތު ވިސްނުންތަކެއް ވެއެވެ. ދަނޑުވަޅުތަކުގައި ދިރިއުޅުނު ބައެއްކަމަށް ބުނެވެއެވެ. ތަރީޚާއި ގުޅުންހުރި ބައެއް ހޯދުންތަކުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވަރަށް ކުރީ ޒަމާނުގައި މީހުން ދިރިއުޅުނުކަމަށް ދެކެވެއެވެ. މިގޮތުން ބައެއް އަސުލު ދިރިއުޅެމުން ދިޔަކަމަށް ދެކެވެއެވެ. އަރުވާލުމާއި އަސުލު ވަރަށް ކުރިން އައިސްފައިވާ ބައެއްކަމަށް ދެކެވެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖެ ރާއްޖެއަށް މީހުން އައިސް ދިރިއުޅުއްވި ސަބަބާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަސުލު ބަޔަކު ދިރިއުޅުއްވި 6000 އަހަރުވީ ދިރި ބައެއް ދިރިއުޅެމުން ދިޔަކަމަށް ދެކެވެއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖެއަށް މީހުން އައިސް ދިރިއުޅުއްވި އަސުލު ބަޔަކު ދިރިއުޅުއްވި ސަރަހައްދުތައް ދެނެގަނެވިފައިވާ ކުރީ ޒަމާނުގެ ދިރިއުޅުމާއި ދިރިއުޅުއްވި އަސުލު. މިއީ ގޮތުގެ ސަބަބުން ދިވެހިރާއްޖެ 9 ވަނަ ގަރުނުގެ ދުވަސްވަރުގައި، ފުރަތަމަ-ސިލްސިލާ އަސުލުގެ ދިރިއުޅުއްވި ދިރިއުޅުނެވެ. މި އަސުލު، ދިރިއުޅުނު ސަރަހައްދުގައި ސިލްސިލާ ދިރިއުޅުނު ބައެއް "ދިވެހިރާއްޖޭ" އެއް ކަމުގައިވެ ސަރަހައްދުގައި ޤަބީލާ ދިރިއުޅުނު ދިރިއުޅެމުންދިޔަ ބައެއް އަސުލެވެ. އަރުވާލުމާއި ދިރިއުޅުއްވި މި ދިރިއުޅުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޭގެ ފަހުން ވެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖެ ފުރަތަމަ އަސުލު ދިރިއުޅުއްވި އެއް ދިރިއުޅުން ކުރީގައި އިސްލާމް ދީނުގެ (195ހ.) ގައި ވެސް މި އަސުލުގެ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި އަސުލު ދެނެގަނެވިފައިވާ ކަމެވެ.

އާޒާދު އަސުލުގައި ދިވެހި އަސުލު

ދިވެހިރާއްޖެއަށް އިސްލާމްދީން އައުމުގެ ކުރިން، އަރުވާލުމުގެ ސަބަބުން ދިރިއުޅުނު ދިރިއުޅުއްވި ފުރަތަމަ ދިރިއުޅުމުގައި އަސުލު ކުރިން 1195 ގައި ދިރިއުޅުއްވި އިސްލާމް ދީނުގެ ދިރިއުޅުއްވި އާޒާދު އަސުލެވެ. މިއީ ފަހުން ކަމެކެވެ

ލިޔުނު އަކުރުތަކެވެ. މި ލިޔުމުގައި ކުރީން ދަންނަވާފައިވާ ހާލާ ދުވަސްވަރުގެ ބުރުޖު-
ނާގަރި އަކުރުވެސް ބޭނުންކުރެވިފައި އެބަހުއްޓެވެ. އިސްލާމް ދީނާއި ލިޔުމުގައިވެސް
ދިވެހިކަތަރިންގެ ނަސްކަރުމަތީގެ. މި ލާދީނު ލިޔުއްވި ސްކްރިޕްޓް ނަކަލަށް ކިޔުން
ފަހިވެއް ބޭކާރުކަން. ދިއާގެ ގައިންބަފައިންނަކީ ޖާމިއާ ޤަދީމީ ސްކްރިޕްޓާއި
ބޭނުންކުރެއްވި. ނަސްޚު ތުލުޘު ... އަރަބި ޤަދީމީ ހުރުފުތަކެވެ. ދިރާސާގެ ދައުރުތަކުގައި ވަނީ
އަކުރުގެ ތަރުތީބު ތަފާތުކުރެވޭ އަކުރު، އަކުރުތަކުގައި ގްރަންތަ އަކުރު ގްރަންތަ
އަކުރު، ދިވެހި އިސްލާމީ ތާރީޚުގެ ޒަމާނުގައި ލިޔުނު ގްރަންތަ ލިޔުމުން ގްރަންތަ
ފަރުހަތުލް އަކުރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ލިޔެވިފައިވާ އެބަހުއްޓެވެ. ދިވެހި އިސްލާމީ ސިންހަލަ
އަކުރުތަކާއި، އެއްގޮތް އަކުރު ސިންހަލަ އަކުރު އަކުރު ދިވެހިބަހުގެ އިސްލާމީ ސިންހަލަ
"ބްރާހްމީ" ނަމަކަށް ކިޔާ އަކުރުގެ ގްރީކު ހުރުފުތަކެވެ. އެއްގޮތް އަކުރު ސިންހަލަ
ތަފާތުވާ ދެމެދުތަކުގައި، ބްރާހްމީ އަކުރުން ދިވެހިބަހުގެ "ގްރަންތަ" ނަމަކަށް ކިޔާ
އަކުރުގެ އަސްލުތަކުގެ ވަރަށް ބޮޑަށް ފުރިހަމަ އެބަހުއްޓެވެ. އެއްގޮތް އަކުރުގެ އެކިއެކި
އަކުރުތަކަށް ބަދަލުވި ގްރަންތަ ވަރަށް އެއްގޮތް ތަފާތުތަކެވެ، އެއީ އަކުރުތަކަށް ނިސްބަތްވާ
އަކުރުތަކާ ފުރުއަވޭ. އެހެންކަމުން އެއްގޮތް އަކުރުތަކުން ސިންހަލަ އަކުރު ފަހުމުން
އެއްވަރު ދިވެހިބަހުގެ ބްރާހްމީން ދިވެހިބަހުގެ އަކުރުތަކުންވާފައި، ދިވެހިބަހުގެ ގްރަންތަ އަކުރުގެ
އަސްލުތަކުގެ އެހެން ވަރަށް ބޮޑަށް ފުރިހަމަ އަކުރުތަކަށް ދުރުވި އެކަށީގެންވާ ކަމެއްކަމެވެ.
ނުނިކުމެ، އެއްގޮތް އަކުރުތަކަށް ހަމައެކަނި ގްރަންތަ އަކުރުން ދިވެހިން އަކުރުތަކުންވެސް
ފެނިގެންދެވެ.

ކުރީގެ ޒަމާނުގެ ގްރަންތަކީން ދިވެހިބަހުގެ އެހެން ބަޔެއް ބަސްބަހުގެ އަކުރު
(ސާމީގަބުލުން ދަތުރުތަކުން އަކުރުގެ ސިންހަލަ އަކުރު އަކުރު) އަކުރުގެ ތަފާތުތަކެއް އެއްގޮތް
އަކުރު ވަރަށް އެއްގޮތެވެ. ބްރާހްމީ އަކުރުން ދިވެހިބަހުގެ ހިރާޤާ އަކުރުއް ފަދައިން
އެއްގޮތް އަކުރުތަކުގެ މިހާރު ފަތުރާ ކަމަށްޓަކައެވެ. އެއްގޮތް އަކުރު ފަހުން އެ އަކުރު
ތަރުތީބުވެގެން ދިވެހިން ދިވެސް (ނަސްޚު ދިވެހި) އަކުރުގައިވެސް ފަހުގެ ކުރުތަކު ޝާމިލު
އެއްކަމަށް އަކުރު ދިވެހިގައި ހިއްސާއް ނުޖެހުނު އަނގަބަހުން އެ އަކުރުގައި އަޅުވާ ޖާގައި
އަނގަބަހުން ހިތާމަޔަކަށް ކުރެވެތެވެ. އެހެން ހިމެނޭ ޖެހުން ބޭނުންކުރުން އެ ހިއްސާކަން
ނިސްބަތްވާ ނިޝާނުއް އާޔަތް ޖެހުން ޖެހުނެވެ. ސަފުހަ ކަނޑައިރު ބަލައި ސަފުހަ
ކުރެވުނު ދީ އަކުރު ގެއްލިގެންދިޔަތެވެ. އެހެނބައި ސަފުހަ ދަށުކަނޑު ބަޔާތް

ހިޖްރީން 9 ވަނަ ގަރުނުގެ ލިޔުމެއް - [illegible]
([illegible])

ނިސްބަތްވާނެއެވެ.

އޭރު! އަލްމަސްޢޫދީގެ ކާބަފައިންގެ ބަޣުދާދު މިސްރުއާއި ވަޒަންވެރިވެގެން އައިއިރު އުލަމާންގެ އިސްވެ-އެހިއައިން ބަޔާއި؛ އުލަމާންގެ ދިރާސާވެސް ގެރެސްޓަރައިވެއެވެ. އަދި؛ އެބަފަރާތުން މި ރާއްޖެއަށް ދިޔަތާގެ އެކިވަންތަކަމުގެ އެކި ނަސްލުތަކުގެ މީހުން ގޮސްއި އުލަމާންގެ ބަހާއި އަކުރުވެސް ދިވެހި ބަހުގައި އަކުރުވެފައި ވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން އަލްމަސްޢޫދީގެ ދިވެހި ބަހުގައި އެބަހު ބައިއްގެ ތަފާތު ބަސްތަކެއް ޖަމާވެ ދިވެހި ވެފައިވެއެވެ.

12 ވަނަ ގަރުނުގެ ފަހުން ގާތްގަނޑަކަށް 200 އަހަރުގެ ތެރޭގައި އެވޭލާ އަކުރު ގަބުރުގަލުން ތަކެއްޗެވެ؛ ދިވެހި އަކުރަށް ބަދަލުވެފައިވެ. އެވޭލާ އަކުރުގެ ޒަމާން ނިމުމަކަށް އައެވެ. ދިވެހި އަކުރުތަކުވެސް ވޭތުން ކަނޑައިން ލިޔުއްވުން އަކުރުކަމެވެ.

"އެވޭލާ އަކުރު" މި ނަމަކީ އިނގޭ ދިވެހިން އެއްވެސް އިރުއްގައި ބޭނުންކުރި ނަމެއް ނޫނެވެ. ވީނަމަ އަކުރުތަށް ލިޔަން ފެށުމުގެ ކުރިން ލިޔެފައިވާ ލިޔުންތަކުގައިވާ ކުރީގެ އަކުރުތަކަށް ދިވެހިން ކިޔައިއުޅުނީ "ދިވެހި އަކުރު" ގެ ނަމުންނެވެ. "އެވޭލާ އަކުރު" މި ނަމަކީ އެންމެ ކުރިން ލިޔެފައިވާކުރީ ދިވެހި އަކުރަށް އެޗް.ސީ.ޕީ. ބެލް ދެއްވައިފައިވާ ނަމެކެވެ.

އެޗް.ސީ.ޕީ. ބެލް މާލެ ވަޑައިގެންނެވި ބަޔަކު ތާރީޚީ ތަކެތި ފެންނަވައިދެއްވެ. މިގޮތުންގައި މިސްކިތެއް ބޮޑުވަރަ ގަނޑުގައި ލިޔެފައިވާ ތާރީޚީ ތަކެތިވެސް ހުއްޓެވެ. މި ލަފާ ކަމަކަށްގައި އެއް ރާއްޖެއިރިބު ގައުމެއް ހޭދަ ދިވެހި ގަބުރު ދިވެހި އަކުރު ފުރަތަމަ ކިޔެއެވެ. މި ޒަމާނަކުން ދިވެހި އަކުރު ދެއް ދިވެހި އަކުރުކަމުގައި ބޮޑުވާ އަކުރު ލިޔަން ބޭނުން ފަރަގަށް ދިވެހި ގަލުބަރުނަކީ ދެން ބުނެވޭ ވަރަކަށް ވައިގެން. ކުރީގެ ދިވެހިން ގެލިޔުންތަކުގައިވާ ލާމުރު އަކުރު ވަސީލަތުން ފަރަގަކަށް ދީ އަގުގެ ބޮންތިކުގައި އާރާ ދިވެހި އަކުރު ފަތްލިޔުމަކަށް އެ އަކުރަށް ވަގުތެއްގެ ނަމުން "އެވޭލާ އަކުރު" (ވަގުތީ އަކުރު) ގެ ނަމުން ނަންދީއްވާ ވިއެވެ. ބެލްގެ "ދަ މޯލްޑިވް އައިލެންޑްސް - މޮނޮގްރާފް އޮން ދަ ހިސްޓްރީ، އާކިއޮލޮޖީ އެންޑް އެޕިގްރަފީ" ފޮތުގެ 166 ވަނަ ސަފްހާގައި މިވާހަކަ ލިޔެފައިވެއެވެ.

އެޗް.ސީ.ޕީ. ބެލްގެ މޮނޮގްރާފް ޗާޕުކުރެވުނު އަހަރު މިޔަށް ފަރުވާވާ ގޮތަށް؛ މިކަމަކުން ގުރާފަކުތަކުގެ ތަރުޖަމާ، ދިވެހި އަކުރުން ލިޔުނުވައިފައިވާ ބޮޑުގޮތް ހިޖުރީ 1356 ވަނަ އަހަރުގެ ބިޔަ ދިވެހިން ބާރުކުރެވެ.

194 [illegible]

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
k	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	क
kh	[illegible]	[illegible]					[illegible]	[illegible]	ख
g	[illegible]	[illegible]			[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ग
t	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	ट
d	[illegible]	[illegible]			[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ड
n	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ण
th	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	त
dh	[illegible]	[illegible]			[illegible]		[illegible]	[illegible]	द
dh	[illegible]	[illegible]				[illegible]	[illegible]	[illegible]	ढ
dh-h	[illegible]	[illegible]			[illegible]		[illegible]	[illegible]	ध
n	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	न
p	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	प
b	[illegible]	[illegible]			[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ब
m	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	म
y	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	य
a	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	अ
r	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	र
l	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ल
v	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	व
ś	[illegible]	[illegible]			[illegible]		[illegible]	[illegible]	श
sh	[illegible]	[illegible]			[illegible]		[illegible]	[illegible]	ष
s	[illegible]	[illegible]			[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	स
h	[illegible]	[illegible]			[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ह
lh		[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ळ

[illegible]

އަކުރުތައް
k
kh
g
t
d
n
th
dh
dh
dh-h
n
p
b
m
y
r
l
v
ś
sh
s
h
lh

ފިލިއަކުރު
a
a
aa
aa
i
i
u
e or ee
o or oo

ފިލިތައް
aa
i
ii
u
u
u
u
uu
e/ee
ai
o/oo

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ދިވެހިބަހެވެ. އަޅާ! އެއީ ޢަރަބިން ހަރުފުތަކުގެ 16 ވަނަ އަކުރެވެ. ދިވެސް
އަކުރުގައި އުފެދޭ އަކުރުގައިންވާ އަކުރުތަކެއް ހިމެނިފައިވެއެވެ. މިއީ ޒ، ޗ، ޖ، ކ، ދި
އަކުރުތަކެވެ. ޤ. އަކުރުބެހޭގޮތުން އެންމެ މުހިއްމުވާނީ އުފެދުނު އަކުރުގެ ދިވެހި
ކުރީގައިވާ އިސްލާމީ ޙަރަކާތްތަކުގައި ނުވާ އަކުރުތަކެވެ. ދިވެހި އަކުރުތަކުގެ ދިވެހިބަސް
ފަރަތުގެތެރޭ ގާތްގަނޑަކަށް މީލާދީން 1778 އާ ހަމައަށެވެ. ތާނަ އަކުރުން
ދިޔައީވެސް ދިވެހިބަސްގެ ތަފާތުން ފަރަތުރުޚަތު އެހެރެނޑިގެ ރަސްމީ ދިވެހިން
މީލާދީން 1705 ވަނަ އަހަރު ދިވެހިތާނައިވީ ވަގުތު ފަށަތުތަކެވެ. އެޗް.ސީ.ޕީ. ބެލްގެ
ފޮތްތަކުގައި: މިދަރުސުތަކުގެ ތާނަ އަކުރުން ދިޔައީވެސް އެންމެ ގިނަދުވަސްވެ
ރަސްމީ ދިވެހިބަސް އޮތީ ދަށުވެގެންގޮސް 1713 ވަނަ އަހަރު ސުލްޠާނުގެ ހުކުމުގެ ގޮތް
ގަވާއިދަކުން ދިވެހިހަރުފުތައް ފުރަތަމަ ފަށަތުތަކުން ލިޔުނުކަމެވެ. އަދި ހަމަ
މިދަރުސުތަކުގެ ނަމަވަނީ އެބަޔަކަށް ދިވެހިތާނައިވީއެވެ. މިހެން މީލާދީން 18
ވަނަ ގަރުނުގެ ކުރީކަލުގައި ތާނަ އަކުރުގެ ގަވައިދު ދަރުސުތަކުގައި ދިޔައީ
ދިވެހިކަމެވެ. (މި ދިވެހިގެ ނަމޫނާއެއް މި ފޮތުގެ 9 ވަނަ ޞަފްޙާގައި ވާނެއެވެ.)
މީލާދީން 1705 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 1778 އާ ހަމައަށް ދިވެހި އަކުރައި ތާނަ
އަކުރާ ދެ ވައްތަރުގެ އަކުރު ރަސްމީ ދިވެހިބަހުގައި ބޭނުންކުރުމުން އައިސްފައިވާކަން
އެނގެން އެބައުޅެއެވެ. ފެށިގެންދިޔަ ދިވެހިބަހުން ދޫކޮށްލުމަށްގައި، މީލާދީން 1778
ވަނަ އަހަރުގެ ފަހުގައި، ދިވެހި އަކުރު ދުވަހުން ދުރުކުރެވިއްޖެއެވެ، އެގޮ ގަޑިތަކުން ތާނަ އަކުރު
ގެނބިއްޖެއެވެ.

ތާނަ އަކުރު

ތާނަ އަކުރު އުފެދުން ބަލާނަމަ ކަނޑައެޅިގެން އެއީ އެނގިކަންނުންވެއެވެ.
ނަމަވެސް، އޭގައި އަރަބިބަހުގެ އަސަރުތަކެއް އެކުލެވިފައިވާތީ، އުފެދުނުކަމަށް
ބުނާކަށްވެސް ދިވެހިރާއްޖެ އިސްލާމްދީނަށް ބަދަލުވިފަހުން އައިދަރުސުތަކެއްގައި
ކަމަކަށެވެ. ތާނަ އަކުރުން ދިވެހިފަދަ ފަށަތުތަކުގަލަތުގެ ތެރެއިން މިސާލަކަށް ފެނިފައިވާ
އެންމެ ގިނަދުވަސްވެ ފަށަތުތަކުގެ ތާރީޚީ މީލާދީން 1705 (1116 ހ.) ކަމުގައިވާ ލިޔުމެއް
ތާރީޚުގެ ކުރީގެ ދިވެހިބަހުގެ ވާހަކަ އަށްގަނޑުވެރިން އަނގައިވެއެވެ. މި ދިވެހިބަހު،

އަލިފުސްތާދު ދުރަސްދަދު ޚުތުބާގެ "ތާނަ އަކުރު އުފެދުނީ ކޮން ދުވަހަކުންތޯއެވެ؟"
(ފޮޓޯކޮޕީ ނަންބަރު 89، 90، 91، 92) މި ލިޔުމުގައި ވިޔަފާރިކުރުމާ އަލިބާއްޖެ
ސަރުދާރު ދުރަސްދަދު ވެރިކަމުގެ ދަށުގައި ތާނަ އަކުރުން ބިނާވެފައި ނުވާކަމާ
ލިޔެވެއެވެ. ލިޔުންތަކުގެ ތާރީޚުގައި ބޭނުންކުރި ތާރީޚު: ހިޖުރީން 1479 (884ހ.)
ވަނަ އަހަރުތަކުން ވިޔަފާރިކުރައްވައެވެ. އެއްސަތޭކަ ތާނަ، ހިޖުރީގެ 15 ވަނަ
ގަރުނުގެ ފެށުން ލިޔެވިފައި ތާނަ އަކުރު ބޭނުންކޮށް އުފެއްދެވެ. ނަމަވެސް މި ގަރުނުގައި
ބޭނުންކުރި ތާރީޚީ ލިޔުންތަކުން އެ ގަރުނުގައި ލިޔުން ޖަމާކުރެވުނު ސަފުހާ
އުފެދިފައިވާކަމެވެ. މި ލިޔުން ލިޔެވިފައިވާކަމުގެ މިސާލު ފެންނަނީ ނެތެވެ.

ހިޖުރީން 1377 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ސުލްޠާނުން އުފެއްދެވި ތާރީޚު
ކޮލަމްގެ ފަހުރުން ބަޔަކީ ގަޑިއަޅުވާފައިވާ "ދިވެހި ތާރީޚުން އަދި އަލިފާނު" ގެ ދުވަހަ
ބަޔަކީ ދިވެހިންގެ އަކުރަ ބޭނުންތަކުން ލިޔުއްވާފައިވާ ބަޔާންތަކެވެ... "މި އަކުރު ފެންނަ
ޖަމާކުރެވުނު ކަމަށް ބުނެވޭ އެއްގެ ގަދަރު ތާނަ ލިޔުންތަކުން ފެންނަނީ، މިގޮތުން ކުރިޔަށް
އަތުރުވެނީ ކަނޑައަޅާ ގޮތުގެ މިސާލެއްގެ އަތުރު ފަހުރުގައި ހުރި ދަނޑުގެ ދިފަހަރުގެ
ފިލާވަޅު ކަނޑައަޅާފައި ތާރީޚުން ލިޔުފައިވާކަމަށް ލިޔުންކޮށްފައެވެ. މި ކޮލަމްގެ އެއް
ވަނަބަރު ޝާހިދުއްސަލާމް އަންނަބިވީ ގަދިމް ދުރަސްދަދުގެ މިގޮތުން ދައުލަތުން
އުފެއްދެވިއެވެ ވަޒީރު އާޤިލު ތަރިޔުޓަން ކޮލަމްގެ ފަހުރުން ކަނޑުތަކު ދަތުރުކުރުމުގައި އެ
ލިޔުންކޮށް ދުކަތަކުގެ ނަންތައް ވިޔަފާރިކުރައްވައެވެ. މި ދަތުރުގެ އެއްފަހަރުގައި ތާރީޚުން
ލިޔެފައިވޭ، "ހަށް އަންގަނަ އަހަރު މި މިސާލުގެ ފަހަރު ލިޔަބު ކަނޑާން"
މިހެންނެވެ. އަނެއްފަހަރުގައި ތާރީޚުން ލިޔެފައިވޭ، "ހަށް ވިހިވަނަ އަހަރު މި
މިސާލުގެ ފަހަރު ލިޔަބު ކަނޑާން" މިހެންނެވެ. މިގޮތަށް ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ.

ނަމަވެސް މި ލިޔުމުގައި މި އިބްނު ބަތޫތާގެ ކަރައްވާ ވަގުތު އާސާރު ތަރިކަތް
ކަރައްވާ ކޮލަމް ދާއިރާގެ ބަޔަންތަކަކުން ދަތުރުކަރައްވައި. އެ ބަޔާންކުރުމުގައި ތަކުރާރުން
ބައްޕަކައި ކަރަކުއްވާފައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ހިލޭގައި ކަނޑައަޅާ މިސާލުގެ ދަތުރުގެ
ދަފަތުގައިވާ ތާރީޚުކަމަށް ނަކަލު ކަރައްވާފައިވާ ތާރީޚުއާދާ އެއްބަސްވެކަމެވެ. މި
ކޮލަމްގެ ވަސީލަތަކީ ހިނގަވާފައިވާ ހިޖުރީން 1365 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައެވެ. އެ
ކޮލަމްގައި ހިލޭރަށްގައި ލިޔެވުނެވެ.

1. އައްސައްޔިދު ބޮޑުފަސްވެރިކަ ސިކުރީ
2. އަލްފަޤީހު މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްދީދީ
3. އައްސައްޔިދު އިބްރާހީމް ރުޝްދީ
4. އަލްޙާއްޖު ޙަސަން މުޙައްމަދުދީދީ
5. އަލްފަޤީހު ޢަބްދުﷲ އިބްރާހީމްދީ

ށ. ނިލަންދޫގައި ށ. ދިޔުން އަޅުގަނޑު ބެލިގައި މަރުވިއްޖެ.

ހުކުރު މިސްކިތުގެ އަޒާނުގައްޔާ ދުރުގެ ހުވަނދުފަތުގައި ހޮރި މިޔުދުގެ ނަކަލު:

މުޙައްމަދުފަރު ނިޒާރު (އަނަބު އަކުރުން) ހ ނ ރ ރ ހ ވ ރ ހ ވ ސ ހ ނ ނ ޅ ނ ގ ޖ ރ ލ ރ ދ ނ (ބާރު އަކުރުން).

(މި އަކުރުތަކުގައި ވިދި ޤައުސަވުދުން ކިޔުނީ:- މުޙައްމަދުފަރު ނިޒާރު "އިން ހުކުމް ދިރިވަނަ އަހަރު ފަށްގުދިކަށް ހަދާން")

މި ދުރުގެ އިދުރުބެގައި ދިޔުފައިހެރި މިޔުދުގެ ނަކަލު:

ނިޒާރު (އަނަބު އަކުރުން) ހ ނ ރ ރ ހ ދ ވ ސ ނ ބ ހ ނ ވ ނ ހ ރ ނ ޅ ނ ގ ޖ ރ ލ ރ ދ ނ (ބާރު އަކުރުން)

(މި އަކުރުތަކުގައި ވިދިޤައުސަވުދުން ކިޔުނީ:- ނިޒާރު "އިން ހުކުމް ދުވަސްދުވަ އަންފަނަ އަހަރު ފަށްގުދިކަށް ހަދާން")

ނިލަންދޫގައި ވިދާގެފުޅުފަހި މި ދުރަކީ އޮތަރުގައި ކުރިންނޮހި ގިނަދުވަސް ވެފައިވާ މިސްކިތެއްގައިހެރި ދުރުއްކަލަން މިހުން ބޮޑުއްވުރު ކަވަނޑު. ކަންތައްތަކަށް މިއަދު މިކަންކަން ތަރުގަޑު ކުރުވަނޑުކަމުގައި ބޮޑުނޑުކުރުވަނޑު ށ. ދުރުގެ ހިތާބަހަދ ފަންނާކަން ނަޔަފު.

ކަންތައްތަކަށް ވިލާތުގެ ކިރިސްޓިޔަނު މީލާދީން 1835 ވަނަ އަހަރު ދިވެހިރާއްޖެއަށް ވަޑައިގެން ހުރުނުވުމަށްފަހު މިއުޅުވުމުގައި ދިވެހިރާއްޖެއަށް ބާރަ އަހަރު ބަލައިގަތުމާ "އަޅުދުރުން ވަޑައިގެންނެވި ފިރިއަކާއި ބާރާގެ އެކުގައި މިއީ މިހުން" (އަލްއުދީ މުޙައްމަދު ބަހަދުރާދުވެއައްޔާވާއި ބާރާގެ އަކުރުތިރިން) ފޮތެއްގެ ބޮޑުކަތުރުތަކަށް އިހުގެބޮޑުއަކަން އިސްލާމްދީނުން ފާއިދުކުރުތުގަކަން ހަހުގައި ކަމަށް

ދިރުއްވާފައިވެއެވެ. އަދި ކުރިއްސާޖެހި ނާއްޗެ ވަޅައިގެންދިޔުން، ކިޔުވިން ބޭނުންކުރި
ތާނަ އަކުރު ތަޢާރަފު ކުރެއްވީ ބޮޑުތަކުރުފާނުކަމަށް އެނގެ ތިބީޖިލިން ޝަރުޙުގައި
އެނގިލަކަންވެސް ފިޔަވަޅުފައިވެއެވެ. އަދި އޭނާ މާލޭގައި ހުންނެވިއިރު، ދުވަސްވީ ތާނަ
ދިރުންތަކުގެ ދުނިޔަތައިގެންފައިވާ ގޮތަށް ގޮތުގެ ކަމަށް ވިދާޅުވެފައިވުން، އެ ދިރުންތަކަށް
އޭނާ މާލޭގައި އުފެދިގެން ދުވަސްވަމުން ބޭނުންކުރި ތާނަ ދިރުމާ ތަފާތުކަމުން، ފަހުގެ
ޒަމާން ތާނަ ދިޔަން ފަހަރުފައިވާނީ އެގޮ ފަހުސާލަކަން އަހަރު ކުރިންކަމަށް އޭނާ
މަޝްހޫރުފައިވާ ވާހަކައެވެ.

ތާނައިގެ ހުރިހާ އަކުރުތަކެއް އުފެދިފައިވަނީ އެއްޗެއްވާނުއްގައި ކަމެއް
އަރަބިނިޔުމެރަލްސްތަކުން ނެރެގެއެވެ. އެ އަކުރުތަކެއް ހުރިހާއިރު ޖޯޅުފުލު ވިސްނާލައިރު،
އާދަތުގައިން ފުރަތަމަ 9 އަކުރަކީ އަރަބިގެ ވިހިއަކުރުތަކެއް އަސްލަކަށް ބަލައިގެން
ހަދައިފައިވާ އަކުރުތަކަކަށްވުން އޭނަގެންލާކަލް ގަބޫލުކުރެވެއެވެ. މިސާލު، ތާނަ
އަކުރުގެ ފުރަތަމަ ނުވަ އަކުރު ހިނދުރާއިވެސް އަރަބިން ގެންގުޅޭ ހިސާބު އަކުރުތަކާ
ވައްޒަން އެއްގޮތްކަން ފެނެއެވެ.

މިސާލު: ١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩

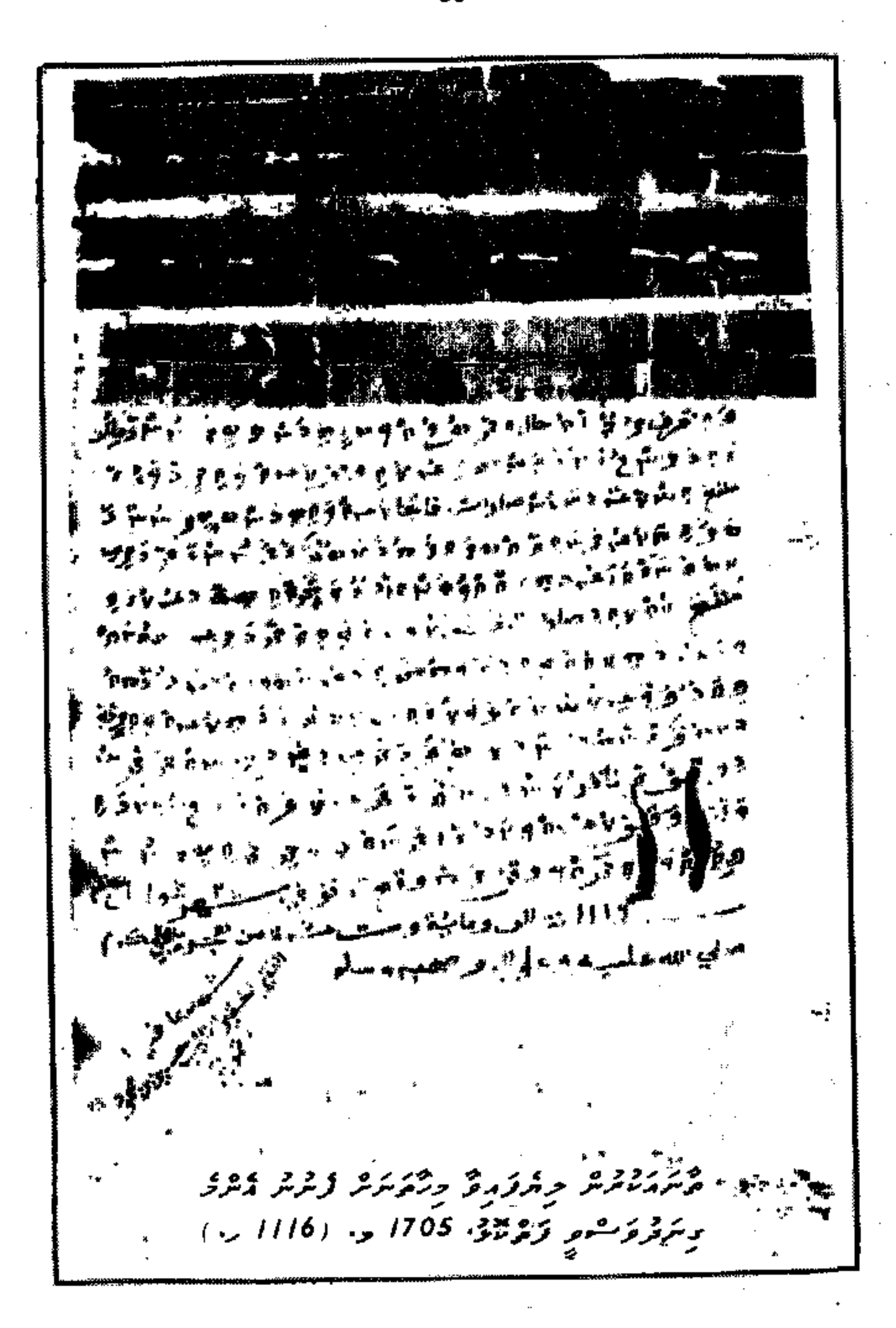
ހ ށ ނ ރ ބ ޅ ކ އ ވ

މި 9 އަކުރުގެ ފަހަތުގައި އަކުރުތަކާބެހޭގޮތުން ވިސްނާލާއިރުވަނަ
ހުރިހާގައި ގެނދުވާ ހިސާބު އަކުރުތަކެއް އެގޮތަށްވާކަން ދަނޑުކަރުވެއެވެ. އަދި ކިޔުވިން
ދިޔަ މި ދިވެހިބަސްގެ ތާނަ އަކުރުތަކެއް (ފައިކަޅުތަކެއް ކުރުކޮށްލެއްވައި) ދިޔަން
އޭނގެޖެހުން ބޭރުއެކުވެ އެއްބަދަލުކުރަ ކަމުގައިވާ އަބްދުލްބާރީ އަބްދުﷲ ދިސާލާއިވާ
ވިދާޅުވެފައި ވަނީވެސް ތާނަ އަކުރު އުފެދިފައިވަނީ، ވިލަންދޫ ފަރައިން، ހިސާބުގެ
އަކުރުތަކެއް އެކުވަލާ ބަދަލުކޮށްލައިގެން އޭނާ ދުނިޔަޔައިގެންތަކުކަމަށެވެ.

މިސާލު:

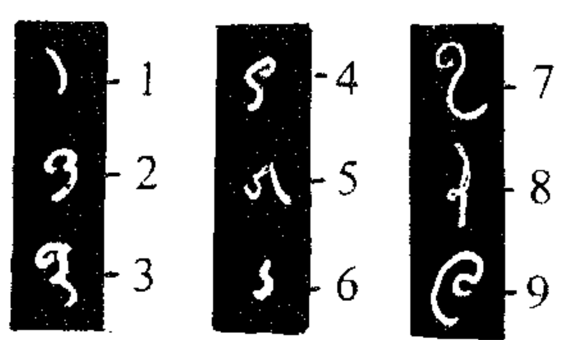
5 3 2 1

ބ ރ ނ ހ

[illegible] 1705 މ. (1116 ހ.)

އެހެންކަމުގައިވެސް ފަހުން ދިވެހިންނަށް އަކުރުތަކަން ބަދަލުކޮށް އަރަބިއަކުރުން އާދޭސްކޮށްފައިން
ބައެއް އަކުރަކީ އުރުދޫ އަކުރުންނާއި ހިލާފަށް އަރަބި އަކުރުން ގެނެވިފައިވާ
އަކުރު ކަމަށްވެސް ތަފާތުކުރެވިދާނެއެވެ. މިސާލަކަށް ދަންނަވާނަމަ ތާނައިގެ "ގ" ވަނީ
އުރުދޫ އަކުރުގެ "ގ" އާ ގުޅިގެންނެވެ. ކިރިޔާމުޅިންގައި ތާނަ އަކުރުގެ "ލ"
ޖެހިފައި އޮންނަނީ އަރަބި އަކުރުގެ "ގ" އާ އެއްގޮތަށެވެ. ބައެއް އެހެން އަކުރުތަކަކީ،
ކޮށާފައި ވަކިން ޖެހިދަން ބޭނުންވާ ބަދަލުތަކެއް ގެންނަންޖެހުނު އުރުދޫ އަކުރުންވެސް
ވަންނާތީއެވެ. މިސާލަކަށް އުރުދޫ އަކުރުގައިވާ "ޓ" "ޑ" އަދި "ޏ" އެއް ވަނީ
ދިވެހި ބަސްތަކުގެ ނިސްބަތުން ތާނައިގެ "ޓ" "ޑ" "ޏ" އެއް ހަދާފައި ކަމަށްވެސް
ތަފާތުކުރެވިދާނެއެވެ. ފަހުގެ ދައުރުގައި އަރަބި ބަހުގެ، ޘ، ޜ، ޟ، ޛ އަކުރުތަކުގެ ވަގުތީ
ތަރުތީބުވެފައިވަނީ، އަރަބި އަކުރުގެ ج ح خ ع غ އަކުރުތަކުން ފަހުން ބޭނުންކުރެވުނީ.
ވަކިވަކި ތަރުތީބުގެ ބޭނުމަށް ސަރުކާރުން ދިވެހި ތާނައިގެ "ހިސާބުގެ
އަދަދުތަކުން ދިވެހި ތާނައިގެ އަކުރުތައް ހެދިފައިވަނީ" ކަމަށް ބުނާ އަކުރު އުފެދުމުގެ ބައެއް ތާރީޚުތަކުން
ފެނިގެން ދިޔައީ ދިވެހި ތާނައިގެ އުފެދުމެވެ.
"ދިވެހި ތާނައިގައި އޮންނަނީ ސަތާރަ އަކުރެވެ. އެހެންކަމުން
ހިސާބުގެ އަދަދު ނުވަ އަކުރަކީ އަރަބި އަދަދުގެ ނުވަ އަކުރެވެ. ދެވަނަ ނުވަ
ނުވަ އަކުރަކީ ދިވެހި އަދަދުގެ ނުވަ އަކުރެވެ. ދެން އޮތް ހަ އަކުރަކީ ބަސްތައް ލިޔުމުގެ
ބޭނުމަށް ހަދައިފައިވާ އަކުރުތަކެވެ. ބާކީ ހުރި ވިޔަސް ކަމެއް ނޫނެވެ."
އަރަބި އަދަދުގެ ނުވަ އަކުރަކީ ހ ށ ނ ރ ބ ޅ ކ އ ވ މިއެވެ. ދިވެހި
އަދަދުގެ ނުވަ އަކުރަކީ ފ ދ ތ ލ ގ ޏ ސ ޑ މިއެވެ. ބާކީ ހުރި
ވިޔަސްކަމެއް ޒ ޓ ޔ ޕ ޖ ޗ މިއެވެ.

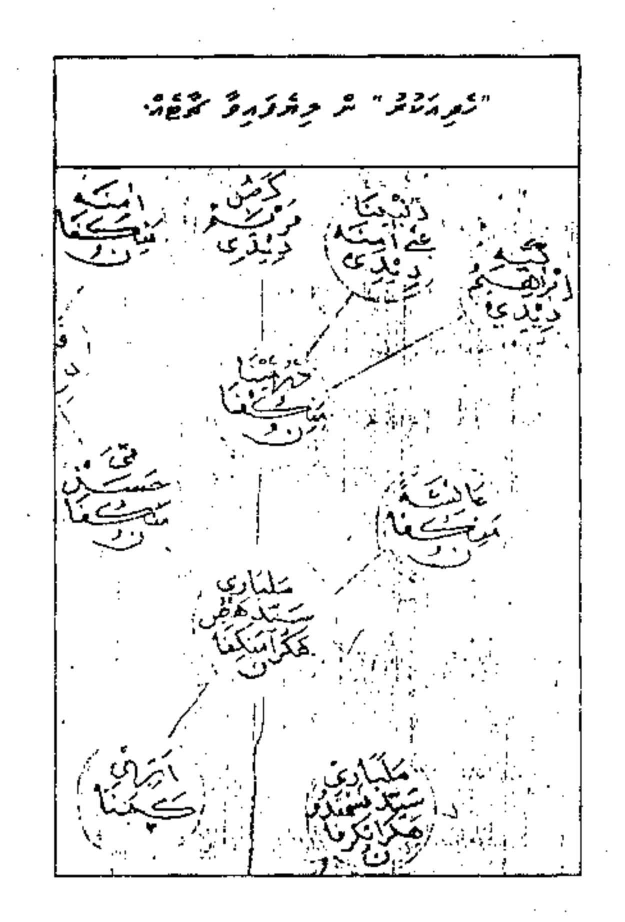

ތަރުތީބު ވެފައިވާ ނަމޫނާ ދިވެހި އަކުރުގެ އަކުރުތަކުގެ އެއް ހިސާބުގެ އަދަދުތައް.

ތާނަ އަކުރު

[illegible]

1
2
3
4
5
6
7
8
9
0

ދިވެހި ތާނަ ލިޔުއްވުމުގައި މިހާރު އެ އަކުރުތައް ހުންނަ ސިފައެއް ކުޑަކޮށް ތަފާތުވިކަމީ، ޖަމާޖާގަހަން ކަންތައް ތަފާތުވުމި ކަންތައް ކުރިއަށްދިޔުމުގެ ދަސްތުރުގެ މަތިން ވަޒަނުއަޅަން ކަމެވެ."

ދިވެހިންގެ ތާރީޚަށް ކުރެވުނު މިސާލަކަށް، ތަރުޖަމާކުރެވިފައިވާ އެންމެ ވަގުތުވަޅުތަކު ދެ ތާރީޚެއް، ތާރީޚުން 1195 ވަނަ އަހަރާއި 1196 ވަނަ އަހަރު ތާރީޚުގައިވާ އިސްކަންދަރު ރަސްގެފާނު ސުލްޠާނުންނާއި ގުޅޭ. މި ދެ ރަސްގެފާނުގެ ހިސާބުގައިވާ ލިޔުންތަކުގައި ނަންބަރުތަކުގެ ބަދަލުގައި، އަދަދުތަކަށް ދިވެހި އަކުރުގެ އަކުރުތައް ބޭނުންކުރެވިފައިވެއެވެ. މި އަކުރުތަކަށް ބަލައިލާއިރު ބޭނުންކުރެވިފައިވާ ގޮތުން، ފަރާތުތައް ގޮތަށް ކިޔައިދިނުމުގެ ސަބަބުން ޢިލްމީ ގޮތުން އެނގިގެންދަނީ، އަކުރުތަކުގެ ތެރެއިން ދެބައިކުރެވިގެން ހުރިކަމެވެ. އެއީ! ތާނަ އަކުރުގެ މ ފ ދ ތ ލ ގ ޏ ސ ޑ މި އަކުރުތަށް އަދިވެސް ފެނިގެންދެއެވެ "ދިވެހި އަކުރުގެ ނަމަ އަކުރުން" ކަމަށް ގެބުރާކުރުމުގެ ދިވެހިން ބުނެއެވެ. ދަރުބާރު ޢިލްމީ ތަކެތި ނަގާފައިވާ މި އަކުރުތަކުގެ ނަމަކަށް މި ތާނަގައި ހިމެނިފައިވާނެއެވެ.

މި ދިވެހިބަސްގައި ދިވެހި އަކުރުގެ އަކުރުތައް، އެކަކުޅަލަށް ދަރަޖަތަކުގެ ތަރުތީބުގައި ހިސާބުއަކުރުގެ ގަވާއިދު ގެނެސްފައިވާ އަކުރުގެ ދިގުހިސާބު ހިމަނާފައި ވާނެއެވެ. މިއީ: މ ފ ދ ތ ލ ގ ޏ ސ ޑ، މި އަކުރުތަކެވެ. "މ" އަކު ހިސާބުގެ އަދަދު 1 އެވެ. "ފ" އަކު ހިސާބުގެ 2 އެވެ. މިގޮތަށެވެ. ސުކުނަކީ ބޭނުންކުރެވުނު "0" އެވެ. މިސާލަކަށް އަދަދަކަށް ގުޅިގެންވާ މިސްރާބު ދިވެހި އަކުރުގެ އަކުރުތައް، ތާނައިން ތިރިކުރެވިފައިވާ ގޮތުގެ ތާރީޚީ ބަޔާންތަކެއް ވެސްފައިވެއެވެ.

"ދިވެހި ތާރީޚަށް އަޅާ އަލިކަމެއް" މަޖައްލާގެ 41 ވަނަ ބައިގައި "ތާނަ އަކުރު ހެދިފައިވަނީ، އަރަބި އަކުރުގެ 9 އަކުރާއި، ދިވެހި ސިއްކަވަރުގެ ވިޔަނަކުރުގެ 9 އަކުރާއި، އަދި ޝަރުޢީ އަކުރުގެ ނުވަވަ އެއްޗެހިކޮށް ބޭނުން ބަދަލުގެ 6 އަކުރުންނެވެ." މިފަދައިން ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. މި ދިބާރާތުގައި ވިދާޅުވެފައިވާ "ދިވެހި ސިއްކަވަރުގެ ވިޔަނަކުރު" އެވެ މިސާލެއް ޖެއްސުނު ގަޑިގަނޑުގެ "ގޮތުގައިވާއިރު ލިޔުއްވިފައިވާ ޝަރުޢީ" ބަސްގައި ހިމެނުމާއި ވެއެވެ. ނަމަވެސް މި މިސާލު ވަގުތީ އަކުރުތަކުގެ ތަފާތުކުރިކަން ފާހަގަ ކުރެވެއެވެ. މިސާލަށް އެއް ކުރުކުރުގައި 5 އަހަ ބޭނުން ކުރިފައިވާ " " ގައި ތާނަ އަކުރު އެއްވެސް އަކުރެއްގައި ތާނައަކުރު ލިޔުއްވާފައި ހުރިއަކަށް ނުފެންނެވެ. ނަމަވެސް، މި " "

އަކީ ދިވެސް އަކުރުގައްޑާއި، އެވަގުތު އަކުރުގައިވެސް ބޭނުންކުރަމުންއައި "ޗ" އެވެ.
(ބައިގަނޑުގެ ހުރުމަތުގައިވާ ސިންގަލަ ލިޕީ އަކުރުގެ 2 ވަނަ ހުރުފުން މި ހުރުމަތުގައި ހިމަނާފައިވާނެއެވެ.)

ތާނައަކުރުން ލިޔަން ފެށިއިރު ޗ ލިޔުމުން އެންނަ "ނަވިޔަނި" ކިޔާ އަކުރެއް ބޭނުންކޮށް އުޅުނެވެ. މި އަކުރަކީ، އިނގޭ އެވަގުތު އަކުރުގައި ދިވެސް އަކުރުގައި އޮތް ބޭނުމަކީ ޔާ "ނ" އެވެ. މި އަކަކީ، ނޫއިޝްތާގެ އެންމެ ފަހުގެ ބައެއް އަލިފުގައި ލިޔުނުވެސް ގޮތުގައި އަޅުއްކަވަން ފެއްވެ. ތާނަ "ކ" އަކަށް އުޅުނީ "ޗ" ލިޔުމުގައި ދޭ "ޖ" އެއްގޮތްކުރަމުން އަތުކުރެވެނުކަމެވެ.

ތާރީޚުގައި ތާނަ އަކުރު ގެންގުޅުނު ޒަމާނުގެ ފަހަރުވެސް، ނަމުގެ ލިޔުންތަކުގައި މި އަކުރު ބޭނުންކުރެވިފައިވާ ބައެއް ލިޔުންތައް ފެނިގެންދެއެވެ. މިގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރަހައްދުތަކަށް ބަލާއިރު ހަމަ ފަހުކަލެވެ.

އެދުވަސްވަރަކީ، އިސްލާމްދީން ރާއްޖޭގައި ދަރިވަރުން ވެދ ފުރަސްމަލ ރާއްޖޭގެ ތަރުތީބުން ނިކުމެވަޑައިގެން ފަތުރައި އަޅުކަމެއްކަމެވެ. މިގޮތުން ރާއްޖޭގެ ތަރުތީބުވީ ދިވެހިން ކަލޭގެފާނުގައި ރާއްޖޭގެ ކަނޑުފަރާތުގެ ކަންކަމުގައި ހިންގުމުގެ ނަމަވެސް ދިވެހިންގެ ވަރުގަދަ ބަސްކަމުގެ ނަމުގެ ކަންކަމާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚީ ބަޔާން ދެކިގެން ހުރިކަމުގެ ތަރުތީބުވެގެން ދިވެހިރާއްޖެ ފެށުނު ދެއްވުމަކީ، ކަލޭގެ ފަށުއްވުމެވެ. ރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ހިންގުމުގައި ކަނޑައެޅިގެން "ދިވެހި ތާނަ" މި ހުރުމަތުގައި ބޭނުންކުރަމުން ގެނައިއެވެ "ދިވެހި ބަސް ބަހުރުވަ ހުރިހާ ބަހަށް ދިވެހި ދަރިން ބަހުގެ ރަނގަޅު ތަރުތީބު" ހިމެނުނެވެ. މިގޮތުން ދިވެހިބަހަށް ފަށައިގެންގޮސް ބަހުރުވަގެ ތާރީޚުގައި ވަރުގަދަ ބަހެއް ބަލަހައްޓާ ދިރުވައިދިނެވެ.

މިގޮތުން ރާއްޖޭގެ ނިޒާމަށް ދިވެހިންގެ ދެބަސްގޮތް އިސްލާމީ ކަންކަމަށް އަދުލު އިނސާފު، ދިވެހިންގެ އަސާސީ ގޮތަކަށް ދިރިއުޅުމާއި ދަތުރު ހިނގުމަށް ބޭނުންކުރެއެވެ. ދިރިއުޅުމަކީ ދިވެހިން އިސްލާމް ދީނުގެ އަސާސެވެ. އެކަމަކު މިއަދު ބައެއް ބޭނުންކުރާ ފެށުނު ރާއްޖޭގެ ދިވެހިބަހުގެ ހިނދުކޮޅު ދިވެހިންގެ އަހަރެމެން ދިވެހިންވެސް އެކުރު ބޭނުންކުރަމުންއައި އެވަގުތު އަކުރުގައި ދިވެސް އަކުރު ތާނައަކުރުގައި އެއްކޮށް އަކުރުތައް ބޭނުން ކުރުމުގެ ސަރުކާރުތަކެއްގައިވެސް އެކުރެވިފައި ދިވެހިންގެ

ހިތްތަކުގައި އިސްލާމީ އަޤީދާ އެތެރިކުރުމުގެ ބޮޑުކަމާއި، ގައުމުދުސްމިނުން
ދަރުމަވަންތަ ޚިލާފުވާ ބޭނުމެއް ބޮޑުކަމުންނަކަންތައްތަކަށްވެސް އެކަހެރިކުރުވުމަށްކަމެއް
ތަރުތީބުވުމުގައި ބެލުމެއްވެ. މިފަދަ ކަމަކު ފުރުސަތުދިނުމަށް މިއުޅުއްވީ އަދިކަމެއް
ބަދަލުކުރެއްވި، އަހަރެމެންނަށް ގޮތެއްގޮތުގައި އަދިކަމެއް، ނަމަވެސް އަދިކަމެއްކަމަށް ބޭނުންވުމަކީ
އެކަހެރިކުރީ ކަމެއްވެ. އެހެން އަދި ފުރަތަމަ ބަޔަކުވެސް މިއުޅުއްވި ކަމުގެބޮޑުކަން
މިއާ އެ އަދިކަމެއް އެކަމަކަށް އަދިކަމެއް ބޭނުންކުރުމަކީ އިސްލާމީ ދީނުގެބޮޑުކަމުގައި ހިތްތަކު
އެހެން ގައުމުތަކުގެ ބަޔަކު ބޭނުންވެސް ތިއްބަކަށް އެކަމުގެކަމަށް ބެލުމުގައި ފެނިއްޖެ.

ވީނަމަވެސް އަދިކަމެއްގެ ދިވެހި ރާއްޖޭގައި ކަނޑުވެރިން ގޮތުގެޕޯރޗުގީޒުން،
މިއުޅުމުގައި އެ އަދިކަމެއް ކަރުދާސްގެތެރޭގައި ބޮޑުކަމުގެ ނަސީބު ފަރާތްތަކުގެ
އެއްބަސްވެއްޖެ. މިފަދަ ވަސީލަތްތައް ކުރުމަށް ފުރަތަމަގެ ޕޯޗުގީޒުން އެކުވެރިކަމަށް
ފާހަގަ ވަޒީފާއެވެ. އެކުވެރިކަމަށް ރާއްޖޭގައި އެދުމުގެ ކަރަތަށްފާހަގަކުރުމަށް ވަޒީފާ
ބަލާނަމަ އެހެން ބަޔަކު ވަޒީރު ޕޯރޗުގީޒުންނަށްވާހަކަ ބަލާނަމަ ފުރަގަސްކުރެވުނެވެ.
ދިވެހިން ކަރުދާސް ކަރުދާސްތައް ފުރަތަމަގެ ރާއްޖޭގައި، ނަމަވެސް ދިވެހިން ވިޔަފާރި
މިއުޅުމުގެ ދުވަސްވަރަކީ ޕޯރޗުގީޒުން ވިޔަފާރިއާ ރާއްޖޭގައި އެކުވެ ދުވަސްވަރެވެ. މިއާއެކު
އެހެން ބަހެއް ކަމަށް ޕޯޗުގީޒު ވިޔަފާރިކާއެވެ. އެކަމަށްވުރެ މިފަދަ އެހެން ޕޯޗުގީޒުގެ ފަރާތް
ކޮޅަށް ފުރަގަހުގައި ސިޔާސީ އިދާރީ މިއީ ދައުލަތުގެ ކަރުދާސްތަކާ ވިޔަފާރިކުރުން
ބައިވެރިވުމުގައި ވާހަކައިގައި ދިވެހިރާއްޖެވެ.

ވީއިރު ދިވެހިންގެ ވަގުތެއް ބަލާފައި، އެ އަދިކަމެއް ދިވެހިންގެ ފަރާތުން ކަނޑުވެރިން
ޕޯރޗުގީޒުންނަށް ސަލާމަތް ބިނާވެ. އެހެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބައެއް އިސްލާމީ ބޮޑުކަން ބޭރުގެ
ގޮތުގައި ދިވެހި ބަޔަކު އެ އިސްލާމީ ބޮޑުކަމަކަށް ގެންގުޅުއްވި ކަމެއް ހަދާ ސަލާމަތްވާނެއެވެ.
ހިތްޖެހޭގޮތަށް ސިފަކުރާ ކަމުގައި ހިފެހެއްޓި. އެއީ! ވީނަމަ ކަރުދާސް ފަރާތްތައް ވަރަށް
އެއްބަސްވެ އެހެން ބައެއް ދިވެހިބަސް ތަރިކައާއި ގޮތްތަކަށް
ޕޯރޗުގީޒުންނަށް ވެފާ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޭރުގެ އަމިއްލަ
ޕޯރޗުގީޒުންނާއެކު، ބަޔަކު ފާޑުކިޔުމުގެ މިސްރާބުގެ މިކަމުގައި ބޭނުންވެސް
އެކަހެރިކުރީ ކަމެއްވެ. އެދުރަކުން (1705 މ. ގައި) ދިވެހިން ވަޒީފާގައި
ކަރުދާސްތައް އިސްލާމް އަދިސަލާމަތްވެ ދިވެހިންގެ ޕޯރޗުގީޒުން
ސިޔާސީ ސަރުކާރު ސިޔާސަތު ސަލާމަތް ވަރަށްރަނގަޅުވެއެވެ.

ރަސްމީ ދިރުންބަކަގައި ގެންގުޅޭ އަކުރަކަށް ތާނަ ކުރުމުއާ ދިވެހިންގެ ބަސް ދިރުމުގެ ތަރައްޤީއަށްވެސް އަދި ފުރިހަމަ ބަދަލުތަކެކެވެ. ކުރިން ގެންގުޅުނު އަކުރުތަކަށް ތަފާތު ގެނެސް، ހަދުވުގައިވާ އަކުރުތަކެއް އުފެއްދުވައި، ދިރުމުގެ މިސްރާބު ފުރިން ބަދަލުކޮށް ތަފާއިދާއް އެކަމަކަށްގައި ކުރިއަށްދެވޭ. މި މަސައްކަތަކީ ކުރެއްވި އިލްމުވެރިން ނަމަވެސް އެކަށްވާނީ ދަތުރުވަނަން ކުރެއްވުން އުނދަގޫ ކަމަކަށްވެއެވެ. އާދެ! މިހެން ބޮޑު ބަދަލުތައް ގެނުވުމުގައިވާ ކަންތައްތަކެތި މަޖްލިސްތަކުގެ މުޅިކަށް އެކަމަށް ދެމިހުރުމެވެ. ގޮތްހަމަކޮށް އަކުރުގައިވެސް ކަނޑައެޅިފައިވާ ހަމަތަކެއް، އެކިގޮތްތަކުގައި މިހެން ކަންތައްވެސް ކުރެވިފައިވާ ހަރަކާތްތަކުގެ އިޖުތިމާޢީ އިލްމީ ބޭނުމަކުން ވަސްއަތް ކުރުމުގެ މަސައްކަތް މިއަދު ދިރުމުގެ ވަޒަނަށް ދިވެހިން، މި އަކުރުތަކަކީ ރަސްމީކުރުން ވަސީލަތުގެ ކުރުއްވުނު އަކުރުތަކެއް ނުވާނެ. އެކަންކަމުން، މި މަސައްކަތް ކުރުވުމާއި ރަމްޒުގެ އަކުރުތައް ކަމަށްވިޔަސް އެކަށީގެންވާ ކަމެކެވެ.

ކުރީގެ ދުވަސްވަރުގައި ބޭނުންކުރި ތާނަ އަކުރަށް "ގަބުލީ ތާނަ" އެވެ ނަމުން ކިޔަނީ ތަރުޖަމާކުރި އެހެން.ސީ.ޕީ. ބަލާ އާދި ފުރަތަމަ ގައިގަދަ ވަރަށް ނިސްބަތް ކުރަނީ ވާހަކަތަކެކެވެ. ގޮތުގެ ގިނަ ބޭނުންކުރި ޒަމާނާއި އުޅުނު ޖަހަން ކަމަކަށްވެއެވެ. މިގޮތަށް ސަނަދުގެ ފިލާވަޅު ގަވާއިދު ކުރުމާއިމެދު، މި އަކުރަށް "ގަބުލީ ތާނަ" އޭގެ ބަދަލުގައި "ތާނަ" އޭގެ ނަމުން ކިޔަމުން ދިޔައެވެ.

އެހެނިހެން އަކުރު

އަރަބި އަކުރުގައި ނުހުރޭ ޕީ ޗަކައިގެން ތިޔަރިތަކެއް ނަގައިގެން ދިވެހިބަސް ދިރުމުގެ އުސޫލުތައް ނުވަތަގައި ދުވަސްވަރުތަކުން ވަކިވެފައި ހިނގިއެވެ. މި އަކުރަކީ ކިޔުއްވުމަށް "ހުރި އަކުރު" އެވެ. މިއީ ޤާނޫނީ އަކުރުގައި ހުރިހާ ބާވަތްތަކަށް، ކަނޑައެޅިފައިވާ ފަރަކު ދިރުމާއިމެދު އަކުރުތަކެވެ. މި ދިރުން ފަހައިފައި ކުރުކޮށްފައި އަދި ކޮން ދުވަސްވަރުތަކުގައި ކުރިން އަރަބިއަކުރުތަކުން ނުކުތްއެވެ. ނަމަވެސް މީގެ ފަހުން އިޤްތިޞާދީ ދާއިރާގައި ބޭނުންތެރިކަން ގެނެސް އަކުރުތަކެއް ބޭނުންކުރެވެއެވެ. މި އަކުރު ބޭނުންކުރި ގޮތުގެ ނަމޫނާއަކީ މި ފޮތުގައި ވާނެއެވެ.

މި ފޮތުގެ ބޭރުގައި "އަރަބިކޯ ތާނަ" އާ ހިސާބު އަކުރުތަކުން

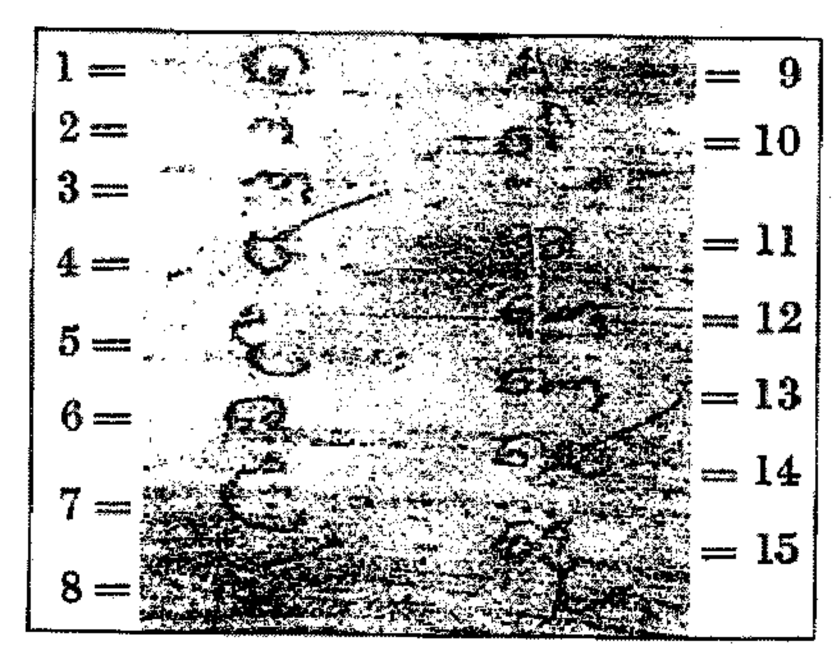
OFFICE OF THE PRESIDENT
Male' Republic of Maldives

A	a	A	a	އ	ا ـ ء
B	b	B	b	ބ	ب
C	c	C	c	-	-
D	d	D	d	ޑ	-
E	e	E	e	އ	أ ـ ء
F	f	F	f	ފ	ف
G	g	G	g	ގ	-
H	h	H	h	ހ	ه
I	i	I	i	އ	ا ـ ء
J	j	J	j	ޖ	ج
K	k	K	k	ކ	ك
L	l	L	l	ލ	ل ـ لا
M	m	M	m	މ	م
N	n	N	n	ނ	ن
O	o	O	o	އ	ا ـ ء
P	p	P	p	ޕ	-
Q	q	Q	q	ޤ	ق
R	r	R	r	ރ	ر
S	s	S	s	ސ	س
T	t	T	t	ޓ	-
U	u	U	u	އ	ا ـ ء
V	v	V	v	ވ	-
W	w	W	w	ވ	و
X	x	X	x	ޚ	-
Y	y	Y	y	ޔ	ى
Z	z	Z	z	ޒ	ز

[illegible] 1977

1977 ވަ. ގައި ސަރުކާރުން ނެރުއްވި ލަތީން އަކުރުން ދިވެހި ލިޔުމުގެ ހަރުފުތައް.

ފުރާގަސަރ ވިލްނުލް ގައިގަނޑު "ލޯކަލްވިއަން ލިންގުއިސްޓިކް ސަރވޭ"
ގައި ހުރި ސިންގަލަ ލިޔެ އަދަދުގެ މިސާލު.

ދިވެހިރާއްޖޭގައި މަދުމަދުން ނަމަވެސް ގެންގުޅުނެވެ. މި އަކުރަކީ މާލޭގެ ބަޔަކު ބޭނުންކުރި އަކުރަކަށް ނުވެއެވެ. މި އަކުރުގެ ފަރުމާ (ނަމޫނާ) އެއް މިފޮތުގައި ހިމަނާފައި ވާނެއެވެ.

16 މާރިޗު 1957 (13 ޝަޢުބާން 1376) ގައި ވުޒާރާތުލްމަޢާރިފުން ކުރުވުން އިޢުލާނުކުރެއްވި، ދިވެހިބަހުގެ ލިޔުމުގައި ބޭނުންކުރެވޭ އަރަބި އަކުރުގެ ބަދަލުގައި ބޭނުންކުރާނީ ތާނަ އަކުރުތަކުގެ ކުރިއަށްޖެހުމެވެ. މިއީ "ތިކިޖެހި ތާނަ"އެވެ އަކުރުތަކެވެ. މިގޮތުން އިތުރުވި އަކުރުތަކަކީ:-

ث - ޘ، ح - ޙ، خ - ޚ، ذ - ޛ، ص - ޞ، ض - ޟ،
ط - ޠ، ظ - ޡ، ع - ޢ، غ - ޣ، ق - ޤ، އެވެ.

މި އަކުރުތައް ބޭނުންކުރަން ފެށުމުން ތާނައިން ދިވެހި ލިޔުންތަކަށް އިތުރު މިނިވަންކަމެއް ލިބުނެވެ.

މިޔާއިން 1977 ވަނަ އަހަރު، ސަރުކާރުން "ލެޓިން އަކުރު" ން ދިވެހިބަހުގެ ޤަވާޢިދަކާއި އަކުރު ކަނޑައަޅައި ނެރުއްވައި މި އަކުރުން އިނގިރޭސިބަހުގެ ދިވެހިބަސް ހުރަހަ ލިޔުނީއެވެ. މިގޮތުން ޤަވާޢިދަށް، ދުނިޔޭގެ ވަރަށްގިނަ އެއްޗެހި ގަވާޢިދުތަކުގައި ގެންގުޅޭ ފަހަރެއް، ދިވެހި ބަސްވެސް ރޯމަން ސްކްރިޕްޓް (އިނގިރޭސި އަކުރު) ން ދިވެހިބަހުގެ ޤަވާޢިދުތަކެވެ. މިހެން ކުރެވުމުން ދިވެހި ބަސް އިނގިރޭސި އަކުރުން ޓައިޕްކުރުމުގެ ހަމަޖެހުނެވެ. މި ލެޓިން އަކުރަކީ ބަހެއް ދިވެހިބަހުގައި މިހާރުވެސް ބޭނުންކުރާ އަކުރެކެވެ.

ތާނަ ދިޔުން ކުރިއެރުން

1987 ވަނަ އަހަރު ތާނަ ޓައިޕްރައިޓަރު އުފެއްދުމާ ގުޅިގެން، އެ އަހަރުގެ ފަހުކޮޅުގައި، މި ޓައިޕްރައިޓަރު ބޭނުންކުރާ ވާހަކައި އަދި ބޭނުންކުރާގޮތް ދަސްކުރުމަށް ކޯހެއްވެސް ސަރުކާރުން ހިންގިއެވެ. ތާނަ ޓައިޕްރައިޓަރު އުފެއްދުމުން އަކުރުތައް ރީތިކޮށް ލިޔުމަށްވީއެވެ، ތަފާތު އަކުރުތަކުން ޓައިޕްރައިޓަރުގައި ބޭނުންކުރާ އެއްސޯ ފަހުމުތަކާއި ދިވެހިންގެ ލިޔުންވެސް ކުރިއަރަމުންދެއެވެ.

ކޮންމެ ރަށެއްގެ ސްކޫލެއް، ތާނަ އަކުރު ބޭނުންކުރަން ފެށުމުން،

ދިވެހިންނަށް އެވޮލިއުޝަނަރީ ތަރައްޤީގެ ފިޔަވަޅުތަކެވެ. އޭގެ ބަދަލުގައި ޗޭލެންޖަން ފެނިގެން
ދިޔަތަނަށް އާދަޔާއިރު، ދުނިޔަ އަޅުގަނޑު ތަރައްޤީގަ ބަދަލުތަކަށް އަތުވެއްޖެއެވެ.
އެހެންމަސައްކަތުން އަށްއޭރުމަސައްކަތަށް، އެއްލިފައިން އަށްޗެލެޖަން، ދުނިޔަ ދިރުން
ބަދަލުވަމުން ތަރައްޤީވަމުން ގޮސްފައިން ދިޔައެވެ.
ތަރައްޤީގެ ރޭސްގައި ދިވެހިން ގޮސްފައިވަނީ އެހެން ދިޔަގޮތަށް، އެވެސް މިއުޅޭ ފަހަރު
ދުނިޔަ އަޅުގަނޑު ކޮމްޕިއުޓަރ ޓެކްނޮލޮޖީ ފެތުރިއްޖެއެވެ. އަޅުގަނޑު ފެށިގެން
އެންމެނާވެ 21 ވަނަ ގަރުނާ ދިވެހިން ގެނެސްދިނުމަށް، ގެދޮރު ނަސްރުފަހި
އެކަމުގައި ރަނގަޅު ކަމެވެ. އަޅުގަނޑު ފެނިގެން މިކަންތައް އާރުވަނީ ކުރަމުގެ
ފިކުރުކުރަންވެ. މުސްތަޤްބަލަށް މިއަދު ގެނެސްދީފައި ނަމަ ރާއްޖެ
ދިޔުމުގެ ނަތީޖާއަށް އެކުލަވާލާ ބައެއް ކަންތައް ފަސޭހަވާނެއެވެ.

ރެފަރެންސް:

1. އެޑްވާންސް ބިއުރޯ - އެޑިޔުކޭޝަން އެންޑް. ކަރިކިއުލަމް. 1984ވ.
ސިލަބަސް، ޔުނިވަރސިޓީ ޕްރެސް.
2. ދަ ވޯލްޑް ބޭންކް ސިސްޓަމް - އެޑިޔުކޭޝަން ޕޮލިސީ ޕޭޕަރ: ގޮތަކަށް ޗައިނާ ރިޕޯޓް. 1996ވ. ނިއުޔޯކް، އޮކްސްފޯޑް.
އޮކްސްފޯޑް ޔުނިވަރސިޓީ ޕްރެސް.
3. ޕީޓަރ ޑީ. ޑްރަކަރ - ދަ ނިއު ރިއަލިޓީޒް އިން ގަވަރމަންޓް އެންޑް ޕޮލިޓިކްސް.
މޮޑަން ބުކްސް. 1994ވ. ޔޫކޭ.
4. އާރް. ސީ. ދަތް - ދަ މޮޑަން އިންޑިއަން ކަލްޗަރ އެންޑް ދަ
ރިސޯސަސް. ޔުނިވަރސިޓީ އޮފް އިންޑިއާ. 1940ވ. ކަލްކަތާ.
5. ޑެނިސް ލޯރެންސް ވިލިއަމް ޖީ. ޑީ. ޕްރިޒަވޭޝަން - އިސްލާމް ޓުޑޭ -
1986ވ. ކަލްކަތާ. ނޭޝަނަލް ޕަބްލިކޭޝަން ސޮސައިޓީ އޮފް ކަލްކަތާ.
6. ނޫރުވަރި - (ދިވެހި ތާރީޚާއި ތަރުޖަމާ ދިރާސާކުރުމުގެ ބަޔާން ކޮމިޓީ 5 ވަނަ ބައި
1979 ވަނަ އަހަރުގެ ދިރާސާ).
7. ޖީ. އެސް. ގޭއި - އިންޓަރނޭޝަނަލް ޓް އިސްލާމް ޔުނިވަރސިޓީ، އެކަޑަމިކް

ޕޭޕަރސް ސިރީޒް - 32. ލަންޑަން. ސްކޫލް އޮފް އޯރިއެންޓަލް އެންޑް
އެފްރިކަން ސްޓަޑީޒް.
8. ދިވެހި އަކުރު - އައްސަޔިދު ބޮޑުފެނުވަޅުގޭ ސީދީ. 1959އ. މާލެ.
9. ޒަރޒީސަށް ވިލްހެލްމް ގައިގަރ - ފޯނެޓިކްސް ހިންގުމަށް ޝަބަހީ.
1986އ. މާލެ.
10. ދިވެހި ތާރީޚަށް އައު އަލިއެއް. 1966އ. މާލެ.
11. ފަސިފިކް އޯޝަނިކް ޕޮލިނީޝިއަން ސަރވޭއިން - ތަރުޖަމާކުރި އަރަބިއްޔާ
ހިތްޕާރާއެއްކަމުގައި ވަނަވަރިބިއްޔާ. 1928އ. މާލެ.
12. ދިވެހި ތާރީޚު - 1981އ. މާލެ.
13. ޖާމިޢާސަލާމަތުގެ އޮފް ދަ ބޮޑުތަކުގެ ރަސްމީ ސަރުކާރު - މާލިއްޔާ 1.

މިއުއްމާރުގެ ކޮމިޓީގައި ހިމެނޭމެމްބަރުން:- ދިވެހި ބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ
މަރުކަޒުގެ މެންބަރު އަލްއުސްތާޛާ ނަސީމާ
މުޙައްމަދު